

יש אומרים להלכה שיכולה למאן אפילו אחר הבאת שתי שערות, אם לא בעל (ע' בישוב הדבר עם סתם מתני' בשו"ת אבני נזר אה"ע שמו, 1).
הקטנה אינה חולצת (איש כתוב בפרשה, והוקשה אשה לאיש), שלא כנערה ובוגרת. [לדעת תנאים אחרת, אף הקטנה חולצת (רבי ישמעאל ברבי יוסי – יבמות קה): ולפי זה יש חליצה במקום מיאון].

ג. תוקעים בכניסת שבת ויום טוב, כדי להבדיל את העם ממלאכה. ומבדילים ביציאת שבת או יו"ט. וברכת ההבדלה אחת בין בשבת בין ביו"ט.

יום טוב הסמוך לשבת מלפניו; תוקעים (להבדיל העם ממלאכת אוכל נפש) ולא מבדילים. לדברי רב יהודה תוקע ומריע מתוך תקיעה. ולדברי רב אסי תוקע ומריע בנשימה אחת – בניגוד לתקיעה בשאר ערבי שבתות שתוקע ומריע בנפרד.

יו"ט הסמוך לשבת מאחוריו; מבדילים ולא תוקעים. כיצד מבדילים? – המבדיל בין קדש לקדש. רבי דוסא אומר: בין קודש חמור לקודש הקל. ואין הלכה כרבי דוסא. ודוקא בחתימתה משנה, אבל פותה כרגיל בכל הבדלה 'המבדיל בין קדש לחול בין אור לחשך...'. כן אמרו רב יהודה ורב נחמן. רב ששת בריה דרב אידי אמר: אף בפתיחה. ואין הלכה כמותו.

נמצא, מקום שיש תקיעה אין הבדלה וכל מקום שיש הבדלה אין תקיעה.

א. טעה במוצאי יום טוב וסיים 'המבדיל בין קדש לחול' – לא יצא, שהרי זה משנה ממתבע שטבעו

חכמים בברכות. כן נקט בספר שמירת שבת כהלכתה כדין פשוט. ודעת הגר"ע יוסף

שליט"א שיצא (כן רשום אצלי על פי שיעורו בתשרי תש"ג. וצ"ב).

ב. יום הכפורים שחל להיות ערב שבת – לא היו תוקעים (ע"ע בשבת קיד).

פרק שני; דף כז

מח. א. כמה מהסימנים (= קנה וושט) צריך לשחוט בעוף ובבהמה, לכתחילה ובדיעבד – מהתורה ומדרבנן?

ב. מנין לשחיטה שהיא מן הצואר?

ג. מהו המקור לדיני שהיה, דרסה, חלדה, הגרמה ועיקור?

א. השוחט רוב סימן אחד בעוף, וכן רוב מכל סימן וסימן בסימני הבהמה – שחיטתו כשרה. שחט חצי סימן בעוף או חצי משני הסימנים, וכן סימן וחצי בבהמה – שחיטתו פסולה.

מבואר בגמרא לפי אפשרות אחת שלכתחילה יש לשחוט שני סימנים בעוף. ולפי אפשרות אחרת – יש לשחוט לכתחילה בעוף ובבהמה את שני הסימנים במלואם, ואין להסתפק ברובם.

א. רש"י ועוד ראשונים מפרשים שהדין שלכתחילה – מדרבנן, גזרה שמא לא ישחוט רוב הסימן.

ויש אומרים מדאורייתא (ערמב"ן, רש"י כ: ובמפרשים).

ב. נחלקו הראשונים האם הלכה כשתי הלשונות גם יחד, ויש לשחוט בעוף ובבהמה שני סימנים שלמים, או הלכה כלשנא בתרא ודי בעוף בסימן אחד אף לכתחילה.

ג. נחלקו תנאים האם יש שחיטה לעוף מן התורה, או מדרבנן – כדלהלן. ופרשו ראשונים שלדברי

הכל צריך עכ"פ חיתוך הסימנים בצואר מהתורה (ולענין עיקור סימנים – מחלוקת

ראשונים).

ב. בתחילה דרשו החכמים כמה דרשות שהשחיטה בצואר (רב כהנא: ושחט – ממקום ששח חטהו; רב יימר: וזבחת – ממקום שזב חתהו; תנדבר"י: ושחט – וסחט). והקשו על כך והסיקו שהלכה למשה מסיני היא, ומן הכתובים הללו יש לדרוש שלא יעשה 'גיסטרא'.

פרש"י: שלא יחתוך המפרקת לשתיים, אלא הסימנים בלבד [י"מ שאם חתך המפרקת אסור משום דם האברים שפירש ולא יצא. ויש מכשירים על ידי מליחה. ויש שפרשו 'שלא יעשה גיסטרא' – שאין צורך בכך אבל כשר]. לשון אחרת פרש"י: ללמד שלא ידרוס (וע' בחדושי הנצי"ב להלן ל:).

ויש מפרשים (עתוס' ועוד) שאף כי הלמ"מ היא שהשחיטה במקום צואר, הדרשות באות ללמד שהיא מהגרונ ולא מהעורף.

והובאו בגמרא שתי דרשות תנאים ששחיטה מן הצואר: מכך שיצא הראש מכלל הנתחים, משמע שדינו להינתק [ע"י חיתוך סימנים] כבר בשחיטה, ולכך הוצרך הכתוב לריבוי מיוחד שהראש בכלל עריכת האברים על המזבח (רבי חייא); זאת תורת הבהמה והעוף – מה עוף הכשרו מן הצואר (- במליקת קדשים), אף בהמה [ונתמעט מראשו שרק העוף הכשרו מול העורף, ולא בהמה].

ג. שהייה, דרסה, חלדה, הגרמה ועיקור – הלכה למשה מסיני שהן פוסלות בשחיטה. הדריסה, לפי לשון אחת ברש"י, נלמדת מדרשת הכתוב ושחט או זבחת – שלא יעשו גסטרא, וכנ"ל. וכמה ראשונים חולקים. ויש אומרים שאסמכתא בעלמא היא (ע' חדושי הרשב"א; גליון הש"ס לעיל ד.).

יש מהראשונים שכתב מקור לפסול הגרמה מזבחת – ממקום שזב כל הדם דהיינו הסימנים, חתכהו, וכשמגרים אין שוחט בסימנים (ראב"ן רט. ונראה לפי"ז שההלכה באה לומר שהחיתוך בסימנים ולא בלב, אבל יציאה ממקום הסימנים פסולה מקרא).

ויש צד לומר נפקותא בדבר; אם הוא לימוד מן הכתוב 'ושחט', הרי כשדרס אין זו שחיטה כלל ויש בו 'עשה' דאינו זכות, אבל אם הלמ"מ הוא, יש מקום לומר שיש כאן שם זביחה, אלא שההלכה פוסלת (ע' בזה בהרחבה בשו"ת בית זבול ח"א ו). וכן אפשר שיש נפקותא לענין פסול טריפות בקרבנות – ע' חת"ס יו"ד עב).

מט. מדוע יצאו הראש והפדר מכלל שאר הנתחים שבקרבן?

הראש והפדר נכתבו בפירוש, מפני הצורך בלימוד מיוחד לראש לעריכה כיון שאינו בכלל והפשיט... ונתח... שהרי כבר הותו בשחיטה ואינו טעון הפשט וניתוח נוסף. והפדר נכתב ללמד שחופה בו בית השחיטה, דרך כבוד של מעלה. ונכתב שוב ראשו ופדרו ללמד שאלו קודמים לכל הנתחים. הקדימה בהעלאה על המזבח, אבל לאחר שמעלה מסיר הפדר מהראש ומקטירו מאוחר לנתחים (עפ"י מרומי שדה).

ג. א. מנין שאין שחיטה לדגים?

ב. ממה נבראו החיות, העופות והדגים?

א. הצאן ובקר ישחט להם... אם כל דגי הים יאסף להם... – שינה ללשון אסיפה ללמד שאין הדגים טעונים שחיטה.

יש שכתבו שאין לאכול דגים שמתו מאליהם (ע' במצוין בספר שלמי שמעון).